

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Planá

1877–1945 (1946)

Inventář

EL NAD č.: 233

AP č.: 276

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	6
III. Archivní charakteristika archivního fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	7
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	7
Seznam použitých pramenů a literatury	8
Inventární seznam	10

I. Vývoj původce archivního fondu

Planá leží 12 km severovýchodně od Plzně na katastrálním území Planá u Nynic v nadmořské výšce 340 m. Název vsi vznikl z adjektiva *planá* ve významu neúrodná, pustá či rovná, otevřená (např. země). Planá je v pramenech poprvé zmiňována roku 1115. Další zprávy o vsi pocházejí až z poloviny 14. století, kdy je zde doložena existence farního kostela. V roce 1422 získal Planou, snad tehdy patřící rokycanskému proboštví, Bedřich z Kolovrat. Neznámo kdy se ves stala součástí majetku cisterciáckého kláštera v Plasích. V roce 1518 ji opat Ondřej prodal Albrechtovi z Gutštejna, který ji roku 1531 postoupil Vilémovi Podmokelskému z Prostiboře. Od roku 1540 je Planá uváděna jako součást kaceřovského panství Floriána Gryspeka z Gryspachu. Pro účast na povstání českých stavů byl Gryspekům roku 1623 Kaceřov (i s Planou) zkonfiskován a trvale připojen k majetku plaských cisterciáků. Po zrušení kláštera Josefem II. bylo panství spravováno náboženským fondem, a to až do roku 1827, kdy je koupil Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg.

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální správy. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 říšského zákoníku ze dne 17. března 1849. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Na Stadionovo prozatímní obecní zřízení pak v mnohém navazoval v roce 1862 vydaný rámcový říšský obecní zákon (č. 18/1862 říšského zákoníku), který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 tak vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Čechy (7/1864 zemského zákoníku českého).

Planá, ležící na okresní silnici Plzeň – Kozojedy, patřila až do roku 1850, kdy začaly fungovat nově zřízené politické úřady, k plaskému dominiu. V novém územněsprávním členění připadla obec Planá do soudního a politického okresu Plzeň (od roku 1942 označovaného jako Plzeň-venkov) v Plzeňském kraji. Pouze v letech 1855–1868 náležela do správního obvodu smíšeného okresního úřadu v Plzni. V letech 1900–1930 je coby přidělené místo obce uváděn Kaceřovský mlýn. Planá byla zřejmě střediskem pro širší okolí už od poloviny 14. století, kdy se zde nacházelo sídlo fary. Od 18. století máme v obci doloženu existenci školy a od roku 1919 i četnické stanice. K roku 1880 fungoval v Plané také poštovní úřad, který byl ale už v průběhu 80. let 19. století přeložen do Břas.

Na základě výše zmíněných zákonných ustanovení byly v Plané zřízeny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorcí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. Složení prvních obecních výborů v Plané zůstává pro nedostatek informací v pramenech neznámé. Podle pamětní knihy obce, založené roku 1914 kaplanem Janem Pytlíkem, je nejstarším známým starostou obce roku 1861 zvolený Karel Kummer, zdejší farář.

K roku 1885 bylo nemovité jmění obce vedle pozemků a lesů tvořeno pastuškou čp. 8, užívanou obecním pastýřem. Na počátku 20. století obecní výbor jednal o postavení obecní kovárny, jež bylo podle pamětní knihy uskutečněno v roce 1911 „*nákladem všeho poplatnictva plánského za 1800 K*“. Pravděpodobně šlo o novostavbu vybudovanou na místě zbourané pastušky, dochovaná zpráva z revize obecního hospodářství z roku 1922 se totiž zmiňuje pouze o kovárně čp. 8.

Kromě obecního pastýře máme na konci 19. a na počátku 20. století doloženého ještě obecního hajného a polního hlídače. Obec jakožto majitelka pozemků a pronajímatelka práva myslivosti měla své zástupce v honebním výboru. Dále ustanovovala členy do místní školní rady a společně s ostatními příškolenými lokalitami hradila schodky ve školním rozpočtu.

Obec se finančně i organizačně podílela na výstavbách okresních silnic (do Nynic, Kaceřova a Chotíně), z nichž většina byla dokončena už ve 2. polovině 19. století. Pouze silnice Planá – Chotíná byla dostavěna Karlem Prachem z Třemošné v roce 1922. Jako jedna z mála obcí byla Planá elektrifikována ještě před vznikem ČSR. Proud byl dodáván z nově zřízené elektrárny v Břasích a od roku 1914 z elektrárny v Darové. Vybudování elektrického vedení bylo pravděpodobně jako v sousedních Nynicích financováno místními občany.

První poválečné obecní volby se v Plané uskutečnily v roce 1919 podle novelizovaných ustanovení o volebním řádu a o obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.). V čele obce tak stálo obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Ve volbách kandidovala sociální demokracie, agráři a skupina voličů v Plané, tvořená vesměs místními živnostníky. Sociální demokraté tehdy získali 4 mandáty, skupina plánských voličů 3 mandáty a agráři 2 mandáty. Starostou se stal Václav Brunclík, prvním radním Karel Nývlt, majitel pivovaru, a druhým radním Jan Folk. V následujících obecních volbách byl do čela obce zvolen opět Václav Brunclík, který však musel už roku 1924 odstoupit a vedením obecního úřadu byl pověřen Antonín Šimandl.

Za starosty Václava Beneše byla roku 1932 realizována dlouho odkládaná stavba školní budovy. Z dochovaných zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva je patrné, že mezi Planou a přiškolenou obcí Nynice panovaly spory ohledně rozdělení celkového stavebního nákladu, jež byly definitivně vyřešeny až roku 1937. Část prostor ve staré škole posléze využila obec Planá, když v nich umístila obecní úřadovnu. Konaly se zde také schůze obecního zastupitelstva, dosud probíhající v místních hostincích. Ve 30. letech 20. století byla rovněž aktuální jednání ohledně povolení měšťanky v Žichlicích, plánský zastupitelé se tehdy usnesli přispět na případnou stavbu školy 10 000 Kč.

Obec v roce 1932 finančně podpořila zdejší elektrárenské družstvo, shromažďující peněžní prostředky na opravu elektrické sítě, jež se nacházela v naprosto nevyhovujícím stavu. Už v roce 1926 hrozily Západočeské elektrárny přerušением dodávky proudu. Téměř 25 000 Kč pak obec vydala v 1. polovině 30. let na výkup části lesa zvaného „Ostrý kluk“ o rozloze asi 7 ha.

Činnost Obecního úřadu v Plané byla ukončena v květnu 1945 ustavením místního národního výboru v čele s Antonínem Benešem. Pravděpodobně posledním starostou obce byl Václav Beneš.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	117	neuvedeno
1869	136	19
1880	202	24
1890	221	25
1900	210	28
1910	191	29
1921	204	30
1930	213	36

Seznam doložených starostů

Karel Kummer	1861
Václav Beránek	1885–1898 (?)
Martin Brunclík	1899 (?)–1902
František Beránek	1902–1919 (?)
Václav Brunclík	1919–1924
Antonín Šimandl (úřadující náměstek)	1924–1926
Antonín Šimandl	1926–1927
Václav Beneš	1927–1937 (?)
Václav Beránek	1937 (?)–1938
Václav Beneš	1938–1945 (?)

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Planá tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Plané. Z dochované písemné dokumentace není evidentní, jakým způsobem byla ukládána. Obecní spisovna se až do počátku 30. let 20. století nacházela u právě úřadujícího starosty. V roce 1933 zastupitelstvo zakoupilo část prostor ve staré školní budově pro obecní kancelář a konání schůzí. Zde byla zřejmě obecní agenda ukládána až do zániku obecního úřadu v roce 1945.

Základní evidenci fondu vypracoval archivář Ing. E. Kohlík v roce 1958, kdy byl materiál převzat Okresním archivem v Plzni. Po jeho spojení s Archivem města Plzně v roce 1959 přešel fond do péče tohoto archivu a v říjnu roku 1963 byl předán Okresnímu archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích (č. př. 158).

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Planá je Obecní úřad v Plané. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010).

Nedochovaly se žádné zprávy či protokoly o možných archivních prohlídkách či skartacích před rokem 1963. Základní evidenci fondu vyhotovil roku 1958 archivář Ing. E. Kohlík. Archivář Petr Hubka pak v roce 1997 vypracoval nový inventární seznam, když při pořádání fondu Základní devítiletá škola Planá převedl do fondu Archiv obce Planá 0,05 bm písemností. Jednalo se o zápisy ze schůzí obecního výboru a představenstva z let 1885–1905 a spisy, týkající se majetkových a stavebních záležitostí. Archivářka Kateřina Nová v roce 2005 z fondu AO Planá přeřadila 0,07 bm písemností z let 1879–1944 do fondu Místní školní rada Planá, pokladní deník z pořádání divadelních představení dětských plánských ochotníků z let 1884–1893 o rozsahu 0,01 bm do fondu Základní devítiletá škola Planá a likvidační strazzu z let 1935–1952 o rozsahu 0,02 bm do fondu Místní národní výbor Planá.

Během současné inventarizace byla z fondu AO Planá přeřazena 1 kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva z let 1932–1954 o rozsahu 0,02 bm do fondu Místní národní výbor Planá, jelikož většina záznamů pochází z činnosti tohoto původce. Fond AO Planá tak nyní obsahuje 10 úředních knih, 2 podací protokoly, 2 kartony spisů a 4 plány. Změnila se také celková metráž fondu a jeho časový rozsah. Archiválie byly rozděleny na I. Knihy, II. Spisový materiál, III. Účetní materiál a IV. Mapy, plány. Kategorie I. Knihy obsahuje pouze zápisy ze schůzí obecního výboru a představenstva z let 1885–1905. Spisový materiál byl rozčleněn na 1. Registrurní pomůcky, jež jsou zastoupeny dvěma podacími protokoly z let 1914–1936, a 2. Spisy, uspořádané podle věcného hlediska. Účetní materiál je tvořen pouze účetními knihami, z nichž převažují hlavní knihy, dochované v souvislé řadě z let 1909–1945 (1946). V kategorii Mapy, plány jsou uloženy plány stavby nové školní budovy a hospodářských budov z let 1900–1932. Plány inv. č. 27–30 nebyly zahrnuty k inv. č. 16 (Rekonstrukce a stavba nové školní budovy), neboť se k nim nedochovala příslušná spisová dokumentace.

Časový přesah u inv. č. 6 a 23 je dán zápisy z období existence místního národního výboru. Jelikož většina záznamů vzešla z činnosti obecního úřadu, byly tyto archiválie ponechány ve fondu archivu obce. V inventárním seznamu jsou kurzívou uvedeny také archiválie uložené ve fondu MNV Planá. Tyto knihy byly sice založeny a vedeny za existence obecního úřadu, avšak většina zápisů vznikla za působnosti místního národního výboru.

Během současného pořádání nebyly vyřazeny žádné písemnosti. Celkový rozsah fondu

činí 0,43 bm. Zápisy ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 1) byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných německo-českých tiskopisů z doby okupace, psané česky a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovující stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Z dochovaných archiválií fondu AO Planá lze získat částečný přehled o fungování obecního úřadu od 80. let 19. století. Cenné jsou především zápisy ze schůzí obecního výboru a představenstva z let 1885–1905 (inv. č. 1). Protokoly ze schůzí obecních orgánů za léta 1905–1932 byly v době pořádání fondu nezvěstné, dochovány jsou až z let 1932–1954, jež jsou součástí fondu MNV Planá. Pamětní kniha z let 1914–1960, rovněž uložená ve fondu MNV Planá, popisuje především vývoj a události v obci od roku 1914, obsahuje i informace o činnosti místní samosprávy a obecních volbách.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Planá uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková v květnu 2011 a čistopis zhotovila v říjnu 2011 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 25. 10. 2011

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

a) Archivní prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Místní národní výbor Planá (1914) 1946–1960 /neuspořádáno/,* pamětní kniha 1914–1960, zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1932–1954.

b) Tištěné prameny

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Pragensis. Praha, 1934.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

SCHWARZ, František. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích.* Praha, 1898.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Tereziánský katastr český. Praha, 1964.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

II. Literatura

DUNDERA, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský.* Praha, 1845.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře.* Praha, 1933.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost.* Praha, 2005.

HUBKA, Petr – NOVÁ, Kateřina. *Základní devítiletá škola 1.–5. ročník Planá 1842–1964: inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 168]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 2007.

CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky.* Praha, 1931.

KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu Kralovického.* Kralovice, 1930.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království českého.* Praha, 1895.

Malý lexikon obcí: okres Plzeň-sever. Plzeň, 1993.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N–Ž.* Praha, 1991.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého.* Praha, 1848.

Popis školního okresu Plzeňského. Plzeň, 1896.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. III. díl – M–Ř.* Praha, 1951.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha, 1970.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního výboru a představenstva (16. 12. 1885–22. 5. 1905) <i>Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1932–1954</i> <i>Pamětní kniha 1914–1960</i>	1885–1905	K 1 <i>MNV Planá</i> <i>MNV Planá</i>
II. Spisový materiál			
1. Registrurní pomůcky			
2	Podací protokol (13. 9. 1914–31. 12. 1924)	1914–1924	R 1
3	Podací protokol (9. 1. 1925–7. 1. 1936)	1925–1936	R 2
2. Spisy			
4	Domovské a matriční záležitosti	1896–1927	N 1
5	Založení obecního inventáře; revize obecního hospodářství	1885–1924	N 1
6	Seznamy obecních příorků; pronájem, prodej a směna obecních pozemků	1877–1936 (1946)	N 1
7	Postoupení pozemku č. k. 436 do veřejného statku, slučování a rozdělování parcel; pozemnostní archy	1900–1930	N 1
8	Stavba a pronájem obecní kovárny; oprava obecního domku	1900–1932	N 1
9	Péče o obecní lesy, přiděl části lesa „Ostrý kluk“; pronájem honitby	1918–1935	N 1
10	Obecní rozpočty	1916–1917	N 1
11	Hospodaření s obecními přírážkami	1934	N 1
12	Seznamy dětí povinných očkováním	1927–1935	N 1
13	Výstavba okresních silnic	1888–1930	N 1
14	Stavba stoky a kanálu; stavební úlevy pro obec	1906–1922	N 1
15	Stavba umrlčí komory	1927	N 1
16	Rekonstrukce a stavba nové školní budovy (rozpočty, plány, financování)	1913–1930	N 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
17	Stavební spisy a plány budov (seřazeno abecedně podle jmen stavebníků)	1900–1937	N 2

III. Účetní materiál

Účetní knihy

18	Hlavní kniha	1909–1920	K 2
19	Hlavní kniha	1920–1922	K 3
20	Hlavní kniha	1923–1927	K 4
21	Hlavní kniha	1928–1931	K 5
22	Hlavní kniha	1932–1940	K 6
23	Hlavní kniha	1941–1945 (1946)	K 7
24	Pokladní deník	1904–1923	K 8
25	Likvidační strazza <i>Likvidační strazza 1935–1953</i>	1924–1933	K 9 <i>MNV Planá</i>
26	Inventář movitého a nemovitého jmění obce	1885	K 10

IV. Mapy, plány

27	Plán na postavení obecné školy v Plané u Plzně Karel Hájek, 1:100, 1:200, papír, kolorovaný rukopis, 9 listů – všechny o rozměrech 39,7 x 32,5 cm, uloženo v deskách (mimo karton)	1914	M 1
28	Plán na stavbu české obecné školy v Plané Ing. O. Prokop a Ing. E. Chrudimský, 1:100, 1:2880, papír, kolorovaný rukopis, 147,5 x 33,7 cm	1925	M 2
29	Náčrt dvojtřídní obecné školy v Plané nade Mží František Cuc, 1:200, papír, kolorovaný rukopis, 42,2 cm x 33,5 cm (2 exempláře)	1931	M 3
30	Náčrt dvojtřídní obecné školy v Plané nade Mží František Cuc, 1:100, papír, kolorovaný rukopis, 51,7 x 41,8 cm (2 exempláře)	1931	M 4

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Planá
Značka archivního fondu:	AO Planá
Časový rozsah:	1877–1945 (1946)
Počet evidenčních jednotek:	18 (10 úředních knih, 2 podací protokoly, 2 kartony, 4 plány)
Počet inventárních jednotek:	30
Rozsah v bm:	0,43
Stav ke dni:	25. 10. 2011
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom

dne 25. 10. 2011 – č. j. SOAP/060-491/2011

Nově vymezené a revidované evidenční jednotky při GI 2012-2013

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Planá
Značka archivního fondu:	AO Planá
Číslo EL NAD:	233
Číslo AP:	276
Časový rozsah:	1877-1945 (1946)
Počet evidenčních jednotek:	18 (10 úředních knih, 2 podací protokoly, 2 kartony, 4 technické výkresy (inv. č. 27 - 30))
Počet inventárních jednotek:	30
Rozsah v bm:	0,43
Stav ke dni:	1. únor 2013
Vypracoval:	J. Kříž, M. Hanzlíčková